

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Errores circa Dei prouidentiam. cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

Lib. 6. Ethic.
12. in med.
som. 5.

2. 19. art. 1.
4.

Sap. 4.

morales, per quas appetitus se habet ad bonum, ut dicitur in 6. Ethic. Et tamen si providentia ex æquali respiceret voluntatem, & intellectum diuinum, hoc esset absque detrimento diuinæ simplicitatis, cum voluntas & intellectus in Deo sint idem, ut supra dictum est.

Conclusio articuli est; In deo est providentia. Est autem in Scriptura expressa Sapient. 14. Tu autem pater gubernas omnia providentia tua. De ea nihilominus sequenti disp. nonnihil agendum est.

DISPUTATIO LXXXVII.

Utrum providentia, quam Deus de rebus habet, sit operatio intellectus, an voluntatis.

Errores circa Dei providentiam, cap. 1.

Providentiam, seu prædestinationem esse operationem intellectus, senserunt nonnulli Scholastici, cap. 2.

Ex aliorum sententia providentia, seu prædestinatio est actus voluntatis, cap. 3.

Providentia dei non semper consequitur finem, ad quem ordinat, & præparat media, cap. 4.

Prædestinatio non est pars subiectiva, sed obiectiva providentia, cap. 5.

CAPUT I.

Errores circa Dei providentiam.

1. Supponimus in hac disp. in Deo esse providentiam quod apud Catholicos extra controuersiam est. Inquirimus autem, utrum ad intellectum, an ad voluntatem pertineat operatio præteritum tamen erit, in hoc capite breuiter recensere errores, qui circa providentiam Dei fuerunt, & Catholicam veritatem præmittere.

Prætermittis vero Philosophis, & alijs qui Deum esse negantes, consequenter providentiam illius circa res creatas negarunt, contra quos ex professo q. 2. art. 2. disputatum est inter eos, qui Deum esse fatentur, non de fuerunt, qui de eius providentia erga hæc inferiora perpetam sentirent.

Primus fuit Epicurus, qui Dei providentiam omnino negavit, sic etiam Democritus, & Heraclitus, qui omnia ex necessitate naturæ euenire dicentes curam, & providentiam Dei superuacaneam esse putabant: ita referunt Lactan. lib. 1. de ira Dei cap. 9. & 10. & Nyssen. lib. 8. philosophia cap. 3.

Secundus error fuit Ciceronis, cuius meminit August. 5. de ciuit. cap. 9. & nos supra retulimus disp. 64. cap. 1. qui 2. de diuinat. disputans cum Quinto Fratres, scientiam futurorum contingentium, quæ ex humano arbitrio pendunt Deo prorsus negavit, ac proinde horum effectuum, & operationum providentiam abstulit: cum enim providentia sit cura rerum futurarum, & circa earum dispositionem versetur, ut infra dicemus, sequitur, sine præscientia earundem esse non posse. Itaque qui dicit Deum non præscire certo futura, necesse est, ut fateatur, earum etiam remanentem providentiam certam non habere: nam per coniecturas, quales homines habent, nihil repugnaret sine præscientia certa, curam aliquam habere, nisi aliunde coniectura in Deum conuenire non posset, ut disp. 67. dictum est. An vero aliarum rerum, etiam minimarum, quæ non sunt à libero arbitrio, deus providen-

Primus error
Epicuri &
aliorum.

Lactan.
Nyssen.

Cicero.
Augustin.

CAPUT I.

tiam habet, Cicero nihil decernit: in hoc etiam errore fuisse Aristotelem plane monstrauimus in ea disput. 64. probantes negasse certam scientiam futurorum contingentium, quæ ex arbitrio pendunt.

Præter hoc autem adhuc videtur Aristoteles negasse Dei providentiam circa singulas alias res, quæ à libero arbitrio non pendunt, sed concursu aliarum causarum fiunt, sicut etiam negavit Dei operationem circa singulas res minutissimas: sed omnia motu primi mobilis fieri, & moueri existimauit. Hanc errorem Aristoteli adscribunt grauissimi Patres, Clement Alex. 5. lib. Stromat. Epiphanius de hæresibus hæres. vltima, Nazian. or. 1. de Theologia, quæ est 33. in ordinem 34. Amb. 1. officiorum cap. 13. Theodoret lib. 6. græcarum affectionum, Salustianus lib. 1. de Providentia, Nyssen. philosophia cap. 3. & 4. Ensebius lib. 15. de præparatione Evangelica c. 4. ubi refert Atticum Platonium, qui in sermone de providentia acriter inuehitur in Aristotelem, quod contra Platonem, & Mosem inferiores mundi partes, quæ sub luna continentur à dei providentia excludat. Quare Nazianzenus loco citato providentiam Dei, quam Aristot. docet, merito appellat perperam, & angustis finibus circumscriptam providentiam: cuius etiam fecerat mentionem suppresso nomine Aristotelis in oratione 16. quæ est de pauperum amore, eam vero opinionem fuisse Aristot. dixit etiam Nicetas in eam orat. Nazianzenus 16. in illa verba, Quin potius, &c.

Colligitur autem ex ipso Aristot. 12. Metaph. cap. 1. text. 37. ubi inquit, Deum mouere primum corpus, cætera autem ab illo moueri, & eodem lib. cap. 9. asserit, absurdum esse, primam mentem, scilicet Deum, de quibusdam cogitare; & melius esse, quædam non videre, quam videre. Sed clarissime lib. de mundo ad Alex. circa finem illius, tametsi dicat maxime decere Deum omnia etiam minima gubernare, & illis providere, inquit, id non præstare per se ipsum, sed per alias causas, ut sicut peritus artifex motu vnius cordæ varias rerum imaginationes ob oculos ponit, sic Deus motu vnius cæli, hæc omnia inferiora, & singula gubernet. Videbatur enim Aristoteli indecorum, Deum singulis rebus producendis, & gubernandis speciatim intendere, sicut non decet Imperatorem Persarum, singula sui imperij per se ipsum gubernare, sed in ciuitate sua Susis, aut Ecbatani existentem, per ministros suos ea exequi. Lib. etiam Magnorum moral. cap. 8. versus finem sic ait: Si fortuitus casus esset Deo tribuendus, esset iniquus, cum frequenter accideret, flagitiosos homines fortunatos esse & res omnes bene illis euenire: contra vero studiosi plura aduersa, tam in bonis fortune, quam vita accidunt.

Neque obstat, quod 7. Ethicorum ad Eudemum cap. 18. inquit, diuino numine omnia moueri, & fortunam eodem numine instructam operari: quasi velit, singula, quæ eueniunt, & fortune tribuantur, Deo fieri, & gubernari, & ipsi non esse fortuita, quæ nobis casu accidisse dicuntur. Hoc enim bene potuit intelligere Aristot. sicut lib. de mundo ad Alexan. docuerat: quia omnes causæ inferiores à Deo ipso mouentur remotè motu vnius primi orbis, qui ab ipso proxime voluitur, ut ita omnis causa diuino numine quodammodo instructa operetur, quia virtutem dei medio primo orbe participat. Quod vero deus ea omnia singulatim disponat

Sicut enim
rem patet
tribuantur
Aristoteli.

Aristot. Cui
Alex. Epiph.
Nazian.
Ambrosius.
Theodoret.
Salustianus.
Nyssen.
Ensebius.
Nicetas.

Aperte de
testimoniis
conuenit.

Deum
re per
tam
euenire
fieri
ambrosius
Theodoret.
Salustianus.
Nyssen.
Ensebius.
Nicetas.

Non debet
aliter agere
tamen.

Ex
prohibet
Lactan.
Augustin.

rit voluntate, & intellectu, non docuit Arist. nec alibi insinuat: quare eo loco ad Eudemum, non dicit, ea quæ nobis casu eueniunt, Deo non esse fortuita, cum oppositum plane indicauerit lib. illo secundo Magnorum moralium, vt Deum ab iniustitia vindicaret. Adde etiam quod Arist. eo 7. ad Eudemum duplicem fortunam constituit, vnam diuinam, alteram naturalem, & hanc videtur negare diuinæ providentiæ, vt 1.2. q. 9. art. 4. dicemus.

Est alius locus Arist. in quo longe aliter sentitur. quæ hæc nobis diximus, lib. nimirum 10. Ethic. cap. 3. circa finem ubi ait: *At vero qui mente operatur, & eam colit, disponit optime, & amicissimus Deo immortali est.* Nam si Deo curam humanarum rerum, vt existimatur, aliquam habent, rationi sane consentaneum fuerit ipsos eo gaudere, quod est optima, maximeque sibi eorum: hoc autem facit ipsa mens. Cæterum neque hoc testimonio purgare possumus Aristotelem ab omni errore: tum quia non concedit Deo plenam, & perfectam curam rerum humanarum, sed aliquam dimittit, quasi ea, quæ minima sunt inter homines, nec curet, neque cogitet: sed ea solum quæ maiora sunt & ipsi maxime cognata, quale putant esse mentem excolere. Tum etiam, quia cum concedit curam circa ea, quæ ab hominibus geruntur, nimirum quod Deo placeant, qui recte mentem excolunt, non concedit proinde providentiæ: hæc enim est cura, & sollicitudo futurorum: at quam Aristoteles concedit in eo cap. circa res præsentis tantum versatur: eo igitur testimonio non possumus omnino Aristotelem defendere.

Tertium alium errorem tribuit Platoni Massiliensi Philinus in argumento *Protagoræ*, & Gregor. Nyss. 8. Philosophia. c. 1. & 4. quod assereret, Deum vniuersalibus, & incorruptibilibus rebus proximè, & per se ipsum providere, alijs autem per medios quosdam demones. Quamobrem Michael Medina lib. 2. de deo in Deum fidei arbitrat, nullum fuisse Philosophorum, qui luce fidei destitutus, de providentiæ Dei disputans, non errauerit, aut simpliciter, aut peculiari aliquo modo eam negans: sed Plato lib. 1. de legibus dialog. 10. versus finem latissime ostendit Deum, providentiæ, & curam habere minimarum rerum, sicut perfectissimus artifex minimorum etiam, in arte notitiam habet.

Hos errores optime refellunt, & pro Dei providentiæ elegantè disputant, Ambros. lib. 1. officiorum c. 13. Chrysost. Homil. 9. ad populum Antio. de qua etiam reflex lib. 1. ipse composuit Aug. 5. de civitate c. 9. & 10. & 2. de libero arb. per totum, Salsianus per octo libros, quos de hac re edidit, & Nyssen lib. 8. Philosophia. S. Thom. 3. contra gent. a cap. 71. vsque ad 75. Est igitur Catholica veritas, Deum non solum notitiam rerum omnium futurarum habere, sicut disp. 63. c. 1. probatum est: sed etiam curam, & voluntatem ea omnia disponendi, & suo tempore faciendi, excepto peccato. Nam cum omnia etiam minima, eo auctore fiunt, & conferuntur, vt disp. 173. dicemus, sequitur ab æterno ea omnia facere decreuisse, & destinasse, quæ etiam ab æterno nouit. Quæ vero operatio intellectus, an voluntatis providentiæ dicatur, in sequentibus capitibus explicandum est.

Hæc autem veritas in vniuersum definita est in Scriptura Sap. 14. *Tu autem pater gubernas omnia providentiæ*; Et iterum de sapientia Dei dicitur, *Attingens a fine vsque ad finem fortiter, disponit omnia suauiter*, & Luc. 11. & Matth. 6. multa sunt de hac re, quæ Dei providentiæ circa minima etiam declarant, *Vsq. in 1. part. Tomas 1.*

vt quod Deus curam habeat sæni, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, quod sine Dei providentiâ passer non pereat & similia. Quare indubitata res est apud Catholicos imo etiam apud hæreticos, licet in modo explicandi aliqua sit varietas, vt disp. 99. patebit.

Quorundam igitur recentiorum sententia, qui dicunt, Deum non præfinisse providentiæ suæ singula opera, quia nec præfiniuit opera quædam minoris momenti, vt numerum muscarum, & motum earum versus hanc, aut illam partem, nec vlla opera nostra libera, mihi quidem absolute nulla ratione probari potest, quocumque modo ab eius auctoribus explicetur. Nam si dicant, Deum nullam voluntatem speciatim habuisse circa numerum muscarum, & earum motum, est aperte absurdum. Sic enim Deus non prouideret rebus omnibus minimis, nisi in vniuersum, & remote in suis causis, qui est error Aristot. & Platonis iam impugnatus. Tum etiam deberemus dicere, nec in tempore Deum habere voluntatem concurrendi cum musca ad hunc, vel illum motum, musca etiam periret sine Patre nostro, & passer similiter quod est contra illud Luc. 11. & Matth. 6. Aut si in tempore habet Deus voluntatem circa hæc singula opera, sequitur ipsum mutari, qui in tempore incipit vel le aliquid: aut dicendum est ab æterno illud voluisse. Si vero dicant, non præfinisse Deum hæc omnia ante præsum concitium secundæ causæ, sed simul cum illo, recte docentidem tamen de omnibus asserere debent, nec maior ratio est, cur de rebus minimis, quam de maximis id asserant. Hoc autem intelligo circa res, quæ producendæ erant concursu secundæ causæ, nam quas Deus per se facturus erat, solus facere decreuit, nulla causa creata præiua.

Sed de actibus humanis liberis eodem modo dicendum est, aut enim asserant, Deum ab æterno tantum habuisse voluntatem vniuersalem concurrendi cum omnibus hominibus, nec eam habuisse circa singulas operationes, & ita defendi non potest, quia in tempore concurrens cum hac causa, per singula opera, habet sigillatim voluntatem concurrendi cum illa, & placet illi talis concursus: ergo ab æterno habuit; vel in tempore incipiens habere mutatus est; vel denique incidimus in errorem Arist. qui providentiæ tantum in vniuersum, & consulam assignauit, nimirum in causis, prouidentem causas ad effectus, & nihil sigillatim de illis curantem, quæ omnia absurda sunt. Aut asserunt Deum nihil præfinisse humanorum actuum sine cooperatione, & concursu arbitrij præiusto, & hoc verissimum esse ostendimus disp. 99. ob id tamen non debet, nec potest absolute negari, Deum singula prouidisse, & præfinisse sigillatim, quæ in tempore facturus erat, ita vt particula, *Præ*, non significet antecessorem causalitatis Dei respectu nostræ, sed temporis, respectu existentis effectus: sed de hac re iterum disp. 114. c. 5.

CAPVT II.

Providentiæ seu prædestinationis esse operationem intellectus senserunt nonnulli Scholastici.

IN quæstione initio proposita variant Scholastici, & aliqui plus æ quo inter se contentant, ea enim est, non rerum, sed vocum parua dissensio, an, e licet operatio intellectus, aut voluntatis vel

T

vtriusque

7
Res
m
m
s
f
t
u
r
a
s
q
u
a
r
a
t
i
o
n
e
p
r
æ
f
i
n
i
u
i
t
D
e
u
s.

8
Actus
hu
manus
lib
er
et
iam
i
p
ar
tic
u
l
a
r
i
p
r
æ
f
i
n
i
u
i
t.

Præfini
u
i
t
ad
quid
r
e
f
e
r
a
t
u
r.